

RĪGĀ

2022. gada 11. aprīlī
Nr. 1-23/058_e

**Tieslietu ministrijai
Finanšu ministrijai
Finanšu un kapitāla tirgus komisijai
Valsts policijai**

Paziņošanai e-adresē

Par informācijas sniegšanu tiesībaizsardzības iestādēm

Latvijas Finanšu nozares asociācija (turpmāk – Asociācija) pārstāv virkni finanšu iestāžu, tostarp kredītiestādes, pensiju fondus, līzingsabiedrības, atsevišķus nebanku aizdevējus, kā arī komersantus, kas sniedz finanšu iestādēm nozīmīgus pakalpojumus (Smart-ID, VISA, Kredītinformācijas birojs utt.) un maksājumu pakalpojumu sniedzējus kā Worldline Latvia.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 121.panta piekto daļu, pirmstiesas procesā pieprasīt no kredītiestādēm vai finanšu iestādēm to rīcībā esošās neizpaužamās ziņas vai dokumentus, kuri satur šādas ziņas, vai pārraudzīt darījumus kredītiestāžu vai finanšu iestāžu klientu kontos uz noteiktu laiku, drīkst tikai ar procesa virzītāja lēmumu, kuru apstiprinājis izmeklēšanas tiesnesis. Savukārt, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 190. panta pirmo daļu, procesa virzītājs, neizdarot šā likuma 186.pantā paredzēto izņemšanu, ir tiesīgs rakstveidā pieprasīt no fiziskajām un juridiskajām personām kriminālprocesam nozīmīgus priekšmetus, dokumentus un ziņas par faktiem, tai skaitā elektroniskas informācijas vai dokumenta formā, kas apstrādātas, uzglabātas vai pārraidītas, izmantojot elektroniskās informācijas sistēmas.

Līdz 2021.gada 16.februārim, proti, brīdim, kad stājās spēkā 2021. gada 21. janvārī Saeimā pieņemtais likums “Grozījumi Kredītiestāžu likumā”, atbilstoši Kredītiestāžu likuma 62. panta piektajai daļai, ziņas par klientu un viņa darījumiem, kuras kredītiestāde iegūst, sniedzot finanšu pakalpojumus saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem, ir neizpaužamas ziņas, kas nesatur valsts noslēpumu. Līdz ar to, lai izvērtētu, vai ieraksts no bankomāta ir uzskatāms par neizpaužamajām ziņām, proti, tas ir pieprasāms saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 121. panta piekto daļu, ir jānoskaidro, vai saskaņā ar Kredītiestāžu 62. panta piekto daļu videoieraksti no bankomātiem ir ziņas par klientu un viņa darījumiem, kuras kredītiestāde iegūst, sniedzot finanšu pakalpojumus, proti, ir svarīgi, lai tiktu izraudzīta pareizā informācijas pieprasīšanas kārtība.

Līdz grozījumu spēkā stāšanās brīdim bija sastopami divi veidi, kā tiesībaizsardzības iestādes pieprasa kredītiestādēm izsniegt videoierakstus no bankomātiem, un tie ir – materiāls ir uzskatāms par neizpaužamām ziņām, un tādēļ pieprasa tos saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 63. panta pirmo daļas 4. punktu un Kriminālprocesa likuma 121. panta piekto daļu, proti, ar procesa

virzītāja lēmumu, kuru apstiprinājis izmeklēšanas tiesnesis, un materiāls nav uzskatāms par neizpaužamām ziņām, un tādēļ tos pieprasa saskaņā ar Kriminālprocesa 190. panta pirmo daļu, kas paredz pašam procesa virzītājam bez izmeklēšanas tiesneša apstiprinājuma tiesības pieprasīt kriminālprocesam nozīmīgus priekšmetus, dokumentus, ziņas par faktiem.

Ar minētajiem grozījumiem tika papildināts Kredītiestāžu likums ar 63.⁴ pantu, nosakot “Foto un video materiāls (kurš var atspoguļot atsevišķus darījuma datus gadījumā, ja pieprasījums iesniegts par atsevišķu darījumu), kas ar tehniskiem līdzekļiem iegūts no bankomāta, netiek pieprasīts kā neizpaužamās ziņas, bet to operatīvās darbības subjektam operatīvās uzskaites lietā vai procesa virzītājam kriminālprocesā izsniedz, pamatojoties uz šo amatpersonu pieprasījumu.”. Šāds grozījums paredz ieviest atsevišķu informācijas pieprasīšanas kārtību tikai attiecībā uz foto vai video ierakstiem no bankomāta, ņemot vērā, ka no šādām ziņām nav iespējams pilnvērtīgi gūt informāciju par klientu un viņa veiktajiem darījumiem, bet gan tikai klienta vai trešās personas, kas izmanto klienta norēķinu karti, attēlu, proti, informācijas apjoms, ko iespējams iegūt no šādiem ierakstiem ir laiks, vieta un personas attēls, kura ir atradusies pie bankomāta.

Asociācija vērš uzmanību, ka, mainoties un attīstoties kredītiestāžu biznesa modeļiem, gan Eiropā, gan Latvijā nereti veidojas situācijas, kurās kredītiestādes atsakās no klasiskā bankomātu tikla uzturēšanas modeļa un tā vietā bankomātu pakalpojumus nodrošina trešo pušu pakalpojumu sniedzēji (arī kā šo bankomātu īpašnieki).

Maksājumu pakalpojumu sniedzējam ir saistošas prasības, kuras izriet no Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma (turpmāk – MPENL). Tās ir arī prasības, kas šajā likumā regulē jautājumus par neizpaužamo ziņu sniegšanu tiesībaizsardzības iestādēm. Proti, MPENL 61. panta otrā daļa nosaka “Maksājumu pakalpojumu sniedzējs tā rīcībā esošās neizpaužamās ziņas sniedz valsts institūcijai, valsts amatpersonai vai citai iestādei un amatpersonai tādā pašā kārtībā kā kredītiestādes saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 63. panta noteikumiem”.

Asociācija norāda, ka pēc iepriekšminētajiem grozījumiem Kredītiestāžu likumā MPENL norāde ir kļūdaina. Tomēr to var atbilstoši interpretēt. Piemēram, ja to tulkotu tikai gramatiski, var nonākt pie secinājuma, ka attiecībā uz maksājumu pakalpojumu sniedzēju par informācijas (foto un video materiāls (kurš var atspoguļot atsevišķus darījuma datus gadījumā, ja pieprasījums iesniegts par atsevišķu darījumu), kas ar tehniskiem līdzekļiem iegūts no bankomāta) būtu bez izņēmumiem piemērojami Kredītiestāžu likuma 63. panta noteikumi, kuru ietvaros informācijas pieprasīšana būtu atļauta tikai ar procesa virzītāja lēmumu, kuru apstiprinājis izmeklēšanas tiesnesis. Tas savukārt nonāktu pretrunā MPENL 61.panta otrās daļas pārējam tekstam.

Šajā sakarā Asociācija vēlas saņemt **Tieslietu ministrijas un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas** viedokli par to, vai ar teleoloģiskās un sistēmiskās interpretācijas metodēm, būtu pieļaujams tiesību piemērotājam un maksājumu pakalpojumu sniedzējam (kas ir bankomāta īpašnieks un nodrošina bankomātu darbību neatkarīgi no kredītiestādes) paļauties uz to, ka attiecībā uz MPENL 61. panta otrās daļas piemērošanu, būtu vērā ņemama arī Kredītiestāžu likuma 63.⁴ panta redakcija, saprotot, ka bankomātu tikla uzturēšanu var veikt ne tikai kredītiestāde Kredītiestāžu likuma izpratnē, bet arī maksājumu pakalpojumu sniedzējs, ņemot vērā izmaiņas un attīstību attiecīgā pakalpojuma – bankomātu nodrošināšana – sniegšanā. Līdzšinējā mūsu rīcībā esošā maksājumu pakalpojumu sniedzēju sarakste ar Finanšu un kapitāla tirgus komisiju nav viennozīmīgi interpretējama. Šis aspekts ir svarīgs gan no pierādījumu pieļaujamības viedokļa, gan datu apstrādes viedokļa.

Papildus minētajam sadarbībā ar **Finanšu un kapitāla tirgus komisiju** būtu svarīgi arī panākt vienotu izpratni par Kredītiestāžu likuma 63.panta astotajā daļā minēto. Šī daļa cita starpā noteic: ja kredītiestāde likumā noteiktajā kārtībā deleģē ārpakalpojumu sniedzējam kādu no tās pienākumiem vai finanšu pakalpojuma (tā būtiskās daļas) sniegšanu, pieprasījumi iesniedzami pašai kredītiestādei, kura sniedz neizpaužamas ziņas likumā paredzētajā kārtībā. Ārpakalpojumu sniedzējam nav tiesību izpaust neizpaužamās ziņas. Proti, ja analizējam bankomātu tīklu, tad var pastāvēt trīs iespējas:

1) bankomāts un dati pieder kredītiestādei, bet kāda cita persona to tehniski uztur (tehniska rakstura ārpakalpojumi);

2) bankomāts pieder citai personai, bet šai personai ir nozīmīgs ārpakalpojums likuma Kredītiestāžu likuma 10.¹ panta izpratnē (ES kredītiestāžu filiālēm piemēro Kredītiestāžu likuma 63.panta noteikumus, bet jēdzienu “ārpakalpojums” interpretē tā, vai konkrētais līgums ir klasificēts kā tāds atbilstoši Eiropas Banku iestādes vadlīnijām);

3) 2. punktā minētais gadījums ar to izņēmumu, ka ārpakalpojuma līgums paredz nevis bankomātu nodrošināšanu bankas vietā un vārdā, bet nodrošināšanu tikai noteiktā veidā un apjomā, lai izpildītu prasības, kas noteiktas kredītiestādēm ar nozares vienošanos vai normatīvo aktu, proti, neviens normatīvais akts neuzliek par pienākumu pašai kredītiestādei nodrošināt klientiem savus bankomātus, bet nozares vienošanās paredz nozīmīgām kredītiestādēm nodrošināt klientiem vispārīgi bankomātu pieejamību;

4) bankomāts pieder citai personai un kredītiestādes attiecības ar to regulē tikai starptautisko karšu shēmu noteikumi vai tikai vienošanās par citu komisiju piemērošanu.

Pēc Asociācijas ieskatiem, ja runa ir par pirmo un otro gadījumu, tad dati obligāti pieprasāmi kredītiestādei, bet kredītiestāde, tai skaitā, lai minimizētu personas datu apstrādi un ņemtu vērā dažādu datu pārziņu esamību, var sniegt vispārēju piekrišanu ārpakalpojuma sniedzējam abu gadījumu izpratnē sniegt datus tieši pieprasītājam (nolūkā ievērot Kredītiestāžu likuma 63. panta astotās daļu). Savukārt trešais un ceturtais gadījums noteikti neparedz nekādas specifiskas tiesiskās attiecības starp bankomāta īpašnieku un kartes izdevēju kredītiestādi, ko regulētu Kredītiestāžu likuma 63. panta astotā daļa.

Neraugoties uz interpretācijas metožu saprātīgu piemērošanu, aicinām **Finanšu ministriju** tuvākajos MPENL grozījumus sakārtot attiecīgo neprecizitāti. Savukārt **Valsts policijai** atvainojamies, ja šīs neskaidribas normatīvajos aktos finanšu iestāžu praksē ir apgrūtinājusi Valsts policijas darbu.

Papildus tam, lūdzam **Valsts policijai** rast iespēju izpildīt MPENL 61. panta otrajā daļā minēto tādējādi, ka uz maksājumu pakalpojumu sniedzēju attiecas arī Kredītiestāžu likumu 63. panta trešā un 3.¹ daļa par informācijas apmaiņas īpašo kārtību starp tiesībaizsardzības iestādēm un kredītiestādēm (pēc MPENL norādes – arī maksājumu pakalpojumu sniedzējiem). Asociācija uzskata, ka arī šādos gadījumus analogiski būtu piemērojama kārtība, kādā tiesībaizsardzības iestādes pieprasa ziņas no kredītiestādēm, proti, kārtībai kādu reglamentē Ministru kabineta 2021. gada 22. jūnija noteikumi Nr.393 “Kārtība, kādā pieprasa un sniedz kredītiestādes rīcībā esošās neizpaužamās ziņas, arī ziņas darījuma pārraudzības gadījumā”. Lūdzam arī **Finanšu ministriju** pievērst šim uzmanību, gatavojot grozījumus MPENL (piemēram, nosakot to skaidrāk likuma tekstā).

Ja nepieciešams sniegt papildu informāciju, esam gatavi to sniegt, tai skaitā, tikties klātienē vai neklātienē. Ja nepieciešami grozījumi normatīvajos aktos, aicinām tos virzīt, vai arī

aprobežoties ar saprātīgu tiesību normu interpretāciju un izskaidrošanu tiesībaizsardzības iestādēm.

Ar cieņu

valdes priekšsēdētāja

Sanita Bajāre

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

Edgars Pastars, edgars.pastars@financelatvia.eu